

حاجی امین الضرب - برای سال آینده ترتیب مالیات را چه طور قرار دادید .

وزیر مالیه - حالا که میفرمائید مابه کاری نمیکند یکی مسئله مخارج است خوب است اجزای کمیسیون همه رسیدگی کرده اند .

عون الدوله - تمام شده است

وزیر مالیه - این خوب فاصده شده که تمام مخارج رسیدگی شده بلکه مخارج استمراری داریم یکی مخارج قشون آن هم صورت داده شده یکی تروض بان تفصیل که در کمیسیون است بعبارة آخری لفظ بودجه که لفظ فرانسه است اگر نفرمائید که چرا لفظ فرانسه میگوئی حالا نمی دانم در آن مجلس چه کرده و چه اقدام خواهند کرد .

رئیس - استنساخ کرده اند ولی اقدامی نشده دولت باید معین بکنند .

وزیر مالیه - این است فرستاده دولت .

رئیس - مال سال نو .

وزیر مالیه - مال قوی نیل راضی داده ایم .

سعدالدوله - مانی توانیم جواب بدهیم .

وزیر مالیه - مقصود از طرف من نشده حالا در آن باب مجلس هر چه رای دارد بدهد .

محقق الدوله - خوب است وزارت مالیه بودجه وزارت خانها را رسیدگی نماید آنوقت مطالبه بکنند این چهارده هزار و روزه تمامانی شود مال فرنگستان را که میدانید .

وزیر مالیه - حالا حرف فرنگستان را می زنید .

سعدالدوله - فرقی نمی کند .

وزیر مالیه - حالا فرمائید بنده ترتیب خارجه را بگویم آن ترتیب من بود و تکلیف مالیه که فرستادیم دیگر از خود نمی توانم بگویم چرا که خود مالیه بودجه می خواهد .

محقق الدوله - این مارا باید از وزراء دولت خواست .

وزیر مالیه - صورت داده شده مال جنک معلوم مال وزارت خانها باید معلوم شود بودجه فرنگستان یک ترتیب طبعه دارد اینها جمع میشود نزد مالیه خودشان باید بگویند نه مالیه .

وزیر مالیه - نباید من بگویم باید خودشان بگویند .

محقق الدوله - یکی بودجه وزارتخانه ها یکی تفاوت عمل که موقت بنا بود نوشته شود و دستور العمل ولایات .

وزیر مالیه - داده ایم .

محقق الدوله - آن برای مذاکره بود دستور العمل ولایات را میخواستیم .

وزیر مالیه - همین دستور العمل است و باید مهر شود این است جناب عون الدوله این دستور العمل را شاد دادید اما مخارج بودجه همین است که رسیده اند اما برای تفاوت هم لها صورتی میخواستیم این پیشکار ها که میروند بی سند نباشند سابق سندی نبود تفاوت عملها را وجه ضمن میکردند و آنوقت چیزی باقی نبود این را قرار دادیم که چیزی فریب نماند

حاجی امین الضرب - البته اگر پولی بی سند گرفتند باید مجازات بشوند

وزیر مالیه - البته تفاوت نوشته شود مجازات معلوم میشود .

وکیل التجار - تفاوت عمل تفاوتی پیدا میکند بی سند معامله نکنند از بعضی چیز میگیرند از بعضی نمیگیرند .

وزیر مالیه - قول داریم تفاوت عمل را از آدم قوی نمیگیرند از آدم ضعیف میگیرند .

آقای میرزا ابوالحسن خان - تعدیل رفع میکنند .

وزیر مالیه - حالا صبر کنید از کیستایوان زود تا تعدیل چاره نماند .

وکیل التجار - این طول میکشد این تعدی از ضعیف برداشته شود .

وزیر مالیه - تفاوت عمل باید درست شود در کمیسیون صحیح میگویم که بنا حدهی تعدی نشود .

بحرالعلوم - بالنسبه باشد .

آقای شیخ ابراهیم - هر جا علی السویه دهد و بگیرند .

وزیر مالیه - آن نمیشود آنقدر فریاد بیرون میآید .

بحرالعلوم - ولی باز تحصیل نظر است

وزیر مالیه - این جاری شده .

بحرالعلوم - حاکم که میرود تکلیف خودش را میداند .

وزیر مالیه - مطلب تمام شد انشاء الله باز مذاکره میشود و تعدی را است من خیلی قدر میخواستم .

بحرالعلوم - نمیشود اجمالا یک فقره را که غنی وقتیر معلوم شود مذاکره فرمائید .

وزیر مالیه - حالا اطلاعی از غنی و فقیر ندارم باید بصیرت داشته باشم چون تعدیل در نظر است درست میشود .

جسام الاسلام - ترتیب غلاتی هر چه باشد قبول داریم تعدیل بسیار خوب است .

رئیس - خایک اندازه مذاکرات شد انشب دیگر وقت گذشته در مجلس بعد مجدداً از برای این سه مسئله مذاکره و رای گرفته خواهد شد .

مذاکرات دارالشورای ملی
روز شنبه ۱۳ محرم الحرام ۱۳۲۳
آقا میرزا طاهر مذاکرات روز پنجشنبه هشتم محرم باقرات نمود

آقای سید محمد تقی - صورت شرایط استقراس دولت را بابانک ملی قرائت کرد (گفتند حالا که از مؤسین بانک کسی اینجا نیست) .

رئیس - چرا جناب امین التجار و جناب حاجی محمد علی آقا مستند .

امین التجار - بانک ملی حاضر است ولی باید تصویب مجلس باشد .

آقای سید محمد تقی - این چند فقره شرایط استقراس دولت از بانک ملی باید با حضور مؤسین مطرح مذاکره شود فقط برای چهار کرور قرض دولت که یکی دو مرتب تأکید اظهار نموده مناجت نمود مجلس تصویب نماید .

رئیس - بلی آنچه باید امروز مباحثه شود فقط در چهار کرور وجهی است که دولت لازم دارد بانی شرایط با خود بانک است .

مستشار الدوله - برای اینکه این مسئله استقراس در مجلس مطرح مذاکره شود مجلس باید مصرف چهار کرور وجه را بماند .

رئیس - گفتگو شده با آنها مشاغلها سابق است ولی حالا هم توضیح شود این قرض علی المعالجه معرض معین است باید دانست شود .

مستشار الدوله - یعنی بطوریکه مستثنی از مذاکره است ؟

رئیس - مستثنی نیست اگر باید ایرادی شود بفرمائید و اگر لزوم یکی از وزراء یا وزیر مالیه باشد باید بخواهیم چیزی که مست حاجت این قرض ضروری است از خارج همه شنیده که دست تنگی دولت بی نهایت است .

آقای سید محمد تقی - آقای مستشار الدوله میفرمایند مجلس باید مستعاض باشد سابق و کلالات نبودند حالا تشریف آورده اند حالا باید از وزیر مالیه استفسار شود و معرض را دانست .

سیدالحکما - ترتیبات حالا غیر از سابق است چرا که بیشتر مالیات را نگرفته بودند حالا گرفتند باید دانست مصارف این چهار کرور چه چیز است یا زیادتر از این چهار کرور لازم دارند .

آقای میرزا ابوالحسن خان - اولاً باید سؤال شود بانک ملی در کجا است برایش عمل شده دولت از بانک ملی پول میخواهد و شرایطش را با بانک درست نمود باید بداند و اگر نباشد بانک ملی نمده ملت باید بنده اما این معامله را دولت با بانک ملی باید بکنند تصور دولت هم با بانک ملی است ولی بنده هنوز بانک ملی نمی بینم اول باید موضوع بانک معین نمود که کجا است آنوقت .

آقای میرزا محمود - در نظامنامه نوشته شده که عایدات دولت باید بی بانک ملی بیاید هنوز نیامده است .

سیدالحکما - باید دانست پول موجود کرده اند یا خیر .

آقای میرزا ابوالحسن خان - بانک ملی وقتی معین میشود که نقطه و سرمایه و رئیس او معین شود بانک ملی را هنوز که بنده نمی بینم پول دارد پس با بگویند سرمایه او چقدر است .

رئیس - جناب حاجی سید مرتضی و امین - التجار هستند .

دکتر ولی الله خان - آیا بانک دارای تمام شرایط قرض دادن هست یا نه ؟

حاجی محمد علی - در صورتیکه عایدات را دولت بدهد بلی .

دکتر ولی الله خان - ترتیب بانک را دانسته اند یا خیر .

حاجی محمد علی - بقدر تکمیل خیر .

دکتر ولی الله خان - رئیس و مدیر که برای آنها خوب باشد از داخله نداریم از کجا تحصیل نموده اند .

حاجی محمد علی - هنوز نمیدانند .

دکتر سید ولی الله خان - پس هنوز ترتیب بانک داده نشده چگونه قرض میتد بدهد .

امین التجار - همین طور که آقا میرزا محمود گفتند عایدات را بدهند آنوقت .

صدیق حضرت - چه طور میفرمائید بانک ملی باید چهار کرور قرض دولت را بدهد آنوقت امتیازنامه او صحیح میشود .

آقای میرزا ابوالحسن خان - اول نمیدانم مصرف قرض است بعد که مسلم شد و کلامت صلاح دانستند ملت باید مجبوراً حتی بخت شده بدهند هنوز

مانند اینم دفع احتیاج دولت به صلح است وجه آنی و فوری چه اندازه است اگر مؤسین حاضرند بدهند والا ملت بدهد .

حاجی محمدعلی - این مبلغ حاضر است در صورتیکه مجلس تصویب کند آنوقت میدهد .

آقاسید محمد تقی - مقصود حاجی اینست حاضرند ولی بتصویب مجلس باشد .

آقامیرزا ابوالحسن خان - بس باید دولت بمجلس بدهاند .

رئیس - بس باید تشکیل کمیسیون بشود صورت دولت رسیده که پنج کروک کسر است رسیدگی شود این صورت با افراد رسیدگی بشود آنوقت .

آقامیرزا ابوالحسن خان - اذافر اندمین شود .

صدیق حضرت - در افراد معین شده **رئیس** - این افراد را یکمرتبه آوردند همه شما میدانید هم از قشون مانده هم از اربابان حقوق مانده هم از وزارت خارجه میخواهند همه جا کسر کردند باید دقت نمود بفهمند .

صدیق حضرت - چه ضرر دلرد صورتی از وزیر مالیه بغواهم بجه مصرف میخواهند .

آقامیرزا طاهر - حضرتعالی میفرمائید افراد موجود است مالسنه آتیه است .

رئیس - تمام مال سنه آتیه است .

آقامیرزا فضلعلی - مال یونت نیل یا خیر ؟

رئیس - تمام مال سنه آتیه است عجلانصف آن مقدار چهار کروک بالفعل داده میشود باقی میماند دو سه ماه دیگر پس تمام بودجه داده نمیشود مع هذا اگر باید رسیدگی کرد باید کمیسیون کرد و از روی بصیرت دید .

آقامیرزا محمود - تمام عایدات را صورت داده اند

رئیس - تمام داده اند .

آقامیرزا ابوالحسن خان - از این افراد فهمیده نمیشود در هر فردی توضیح لازم است باید کمیسیون بشود وزیر مالیه تشریف بیاورند .

آقامیرزا فضلعلی - در سنه ماضیه برواتی را تومانی دو هزار داده اند حالا از دولت میخواهند بگیریند این روانیست از ملت بگیرد حالا باید آنچه لازم است برسانند داده شود .

آقا میرزا محمود - باید صورت صحیح با صورت عایدات را بدهند مانسی دائم اینها بیکه گرفته اند بکجا داده اند مثلا بعضی نظام داده اند معلوم نیست باید صورت کل رایبیاورند .

مشار الملک - از بعضی جاهها صورت داده اند صرف خرج رادوست و چهل هزار تومان نوشته اند ولی هیچیک صورت جزه ندارد .

آقا میرزا محمود کتابفروش - تا صورت کل نرسد نمیشود .

صدیق حضرت - صرف جیب یونت نیل یا سال قبل ؟

مشار الملک - همین یونت نیل ولی همه را بطور تفهیم نوشته اند که پنج کروک کسر است .

فتح الله خان - همه ساله دولت این کسر داده را از این سال .

مشار الملک - بجه بواسل از کسر کس

داشت

فتح الله خان - از کمرک که میکوبند میبوزند مبالغی خورده است .

مشار الملک - اینستله دیگر است ولی کسر دارد .

سید الحکما - باید صورت تمام این پنج کروک کسر بجزه برسد .

مشار الملک - آنصورت را حالا میتواند وزیر مالیه بدهد سابق مسکن نبود ولی حالا ممکن است که معین بکنند بل کمرک و پستخانه و صرف جیب و سایر مضارح را صورت بدهد .

سید الحکما - پس باید صورت برسد .

فتح الله خان - پس اگر همه ساله کسر بکنند نمیشود اول فکر این کار را بکنند که مصرف دولت جمعش را معلوم نمایند و مطلع باشید اگر محل دارد خرج نماید والا اگر کسر دارد خرج ننماید .

سید الحکما - باید معلوم شود .

آقاسید حسن تقی زاده - گویا قبول جمع و خرج امساله تعدی است یعنی هر چه میکوبند باید قبول کرد اگر اذنی هم مجلس برای فرض بدهد آنهم تعدی است ولی گویا در آخر سال آئینده لایحه قرض بیاید نباید تعدی قبول نمود بواسطه آنکه

اذن قرض امسال که داده شد در مقابلش باید بودجه سال آئینده در تحت نظارت مجلس بیاید می بینیم مال سابق متصل گرفته اند چنانچه بنده دو ماه است داد می زنم دو وزارت توفیق باشد اینها گمان میکنند بنده گفته ام کار نکنند بنده گفته ام پول نگیرند از ادارات این روزها پیش قسط را میگیرند از این دکان روزی پنجاه هزار تومان میگیرند .

آقامیرزا سید محمد - اعمال سابقه هیچ وجه فرق نکرده است زحمت وقتی می کشید در در سر بفرودتان می دهید .

آقاسید حسن تقی زاده - ما گفتیم به حکومت دخل و تصرف نباید بکنید ما گفتیم در جزو لایحه مواد هفتگانه معین بشود تمام می دانید از قوام الملک شمت و پنجهزار تومان گرفته اند این است که بودجه در تحت نظر مجلس باید بیاید .

اگر اذن قرض را می دهید تعدی قبول می کنیم باید تا آن جزء آخرش را برسیم دو کروک پنجاه و نه هزار تومان باشد خیر حالا باید دولت توضیحات بدهد بهترین است وقتی مأمور دولت اینجا آمد...

رئیس - فرمایش جناب عالی صحیح است ولی از علم خارجی که داریم میکوبیم از بیابت پیش قسط مغارچی است که داده اند از لحدی پیش قسط نکرفته اند مقداری حالا از قوام الملک گرفته اند نمیدانم

آقا میرزا ابوالحسن خان - پنجاه هزار تومان ولی بعنوان مساعده .

رئیس - گویا برای مصارف لازمه که حاجت داشته اند .

آقامیرزا محمود - مغارح بتصویب مجلس باید باشد .

رئیس - این مسلم است ولی آن تربیتی که آقای تقی زاده گفتند مال سابق است و تعدی باید قبول کرد .

صدیق حضرت - پس باید نوشت بوزیر سالیه بیایند .

رئیس - بلی باید نوشت .

آقامیرزا طاهر - این بانک مشکل میشود یا خیر ؟

رئیس - بلی مشکل میشود .

آقامیرزا طاهر - پس چسرا بیانک ملی عایدات را نمیدهند .

صدیق حضرت امتیاز نامه بانک در دفتر توفیق است ولی آن قرار دادی که دولت میخواهد بیانک ملی بگذارد هنوز گذارنده نشده وزیر مالیه باید بیاورد .

حاجی سید نصر الله - قرض بتصویب مجلس است پس رشوه گرفته میشود ضرر ندارد مجلس نباید بداند .

آقامیرزا ابوالحسن خان - این مصارف را باید دانست کدام یا دار است داده شود و کدام یادار نیست .

سید الحکما - صحیح است

مخبر الملک - بیش از این گفته شود مگر در است .

امین التجار - این مطلب تسلسل دارد اگر بیانک یون ندهند بانک تشکیل نمی شود .

مخبر الملک - عجله باید مصرف این قرض را بجزه ارائه بدهند در کمیسیون دقت شود در آن کمیسیون جناب ناصر الملک باشد آنوقت مجلس رأی خود را خواهد داد .

رئیس - بهترین است انجمن مالیه تشکیل شود ۶ نفر از آقایان که حاضرند انتخاب شوند در آنجا جواب و سؤال بشود .

مشاور الملک - خیلی خوبست .

رئیس - از آقایان چند نفر معین شوند از آقایانی که از آذربایجان آمده اند پس فردا مجلس بشود .

فتح الله خان - ما دو مزرعه در قم داریم

رئیس - حالا بماند .

آقاسید محمد تقی - باید تکمیل منشی ها و رئیس دفتر را داد .

رئیس - علی العجله جناب صدیق حضرت تا حال رئیس موقتی بودند باید معلوم بشود باید دو نفر منشی انتخاب بشود و یک نفر رئیس دفتر

آقاسید محمد تقی - جناب معتمد السلطنه تشریف آورده اند و رقمه هم از طرف صدارت بمجلس محترم اظهار می دارند .

خلاصه رقمه اینکه جناب معتمد السلطنه در انعقاد مجلس هم وقت از طرف صدارت حاضر می شوند و نماینده شخص من هستند که اگر امری راجع باین جانب باشد باید امری بمجلس محترم سؤالاتی داشته باشد بجناب معززی الیه اطلاع داده جواب گفته شود .

آقایان فرمودند مبارکست .

شیخ الرئیس - مجلس محترم بود معتمد شد .

مستشار الدوله - قبول این تکلیف از طرف وزرا مجلس را مستغنی نمی دارد .

جمعی از وکلا (جناب مستشار الدوله جناب معتمد السلطنه از طرف صدارت اعظم آمدند)

مستشار الدوله - عرض میکنم بموجب کس تی تویسیون و دستخط مشروطیت این مطلب مخالف است .

مستشار السلطنه - برای امور راجعه بدولت بنده آمدم برای امور راجع بوزرا راجع بغود و وزارت .

آقاسید عبدالله - بسیار خوبست .

آقاسید محمدتقی - حالا خوبست وزرا ناسی صدر اعظم بکنند .

محتشم السلطنه - سابقاً دیوبان مصارفوجه مذاکره شد صورتی گویا خواسته بودید اینست صورتی آورده ام که دو کروار باید برسد و بانک ملی بدهد هرگاه اگرانی که بنده میکنم راجع بشخص صدارت است چون گفته بودند تا چهاردم باید بدهند و مجلس تصویب نماید این است صورت را آورده بنظر انضای معترم رسیده تصویب نایند .

مستشارالدوله - باین فرمایش بنده را مجبور میکنید عرض بکنم همین مطالبی که اظهار می فرمائید مسئولیت وزرا را ساقط می کند .

بعضی از وکلای جناب محتشم السلطنه مستنوزیر مالبهم می آیند منافی نیست .

مستشارالدوله - وزیر را از مسئولیت ساقط میکنند ایراد تأکید برای اینست که وزیر بدانند مسئول است و خودشان باید بمجلس بیایند معلوم است جناب محتشم السلطنه از همه جا بااطلاع و بصیر در تمام کارها مستند ولی این اظهار جناب عالی متعلق است بوزیر مالبه و این تکلیف وزیر مالبه است در اینجا حق از مجلس ساقط میشود .

محتشم السلطنه - بطور ساقط می شود .

مستشارالدوله - مادونک را تکمیل میدانیم از هشت وزارت خانه همین طوری که از رشته وزیر مالبه صحت می فرمائید فردا از رشته وزیر داخله خواهید گفت آنوقت مسئولیت آنها از میان می رود .

محتشم السلطنه - چرا ؟

مستشارالدوله - می فرمائید از طرف دولت میگویم .

محتشم السلطنه - صدارت را رئیس میدانید یا خیر ؟

مستشارالدوله - صدارت مستقیماً فرمایش دارند علیحده است اما مطلب که راجع بوزارت خانها است نمی شود .

سیدالحکما - حالا چه ضرر دارد این صورت را بفرمایند ؟

سعدالدوله - خواندنش اثبات حقیقت میکند و این مطلب تسلسل پیدا خواهد کرد .

آقامیرزا فضلعلی آقا - مطالب ابراجم بوزارت خانها است صدارت هم رئیس الوزراء است مطالب وزرا را خودشان باید بگویند .

محتشم السلطنه - این توضیح لازم است که هر مطلبی هر کسی میتواند بگوید و بعد راجع باجرا می شود .

مستشارالدوله - در پارتیهای دیگر که صدراعظم حاضر می شود صدراعظم خودش یکی از وزارت خانها را قبول می کند مثل اینکه در آنجا طرف هم صدر اعظم است و هم وزیر داخله یا در بعضی موارد از طرف بانک و زریری می آیند حالا هیچ يك از این دو مسئله نیست .

محتشم السلطنه - از این مسئله قرض صورتی که آورده شده مذاکره نمی شود چون و کلا صورت خواستند گفتند صورت بیاورید برای توضیحات مانعی نباشد از ابتدا در این مسئله استقرار صدارت دخالت دارند این است بیخبر فرمودند و صورت توسط بنده بمجلس آوردم .

مستشارالدوله - این اسرار و امیدوار عرض کنم سابق يك شاه داشتیم يك وزیر الوزرا وزرا هم برای پر کردن جیب و دخل حاضر بودند ولسی وزیر مسؤل نبودند این دستخط کنتی توسیون که شده مسئولیت از شخص پادشاه برداشته شده و وزراء را مسئول فرمودند .

محتشم السلطنه - در مذاکرات هم حاجتی نیست و در این موضوع هم اگر لازم شد وزیر مالبه خواهند آمد .

سعدالدوله - عرض شد از ترتیب کنتی توسیون خارج است .

آقا سیدحسین - پس معلوم میشود توسط وزیر مالبه صورت باید بمجلس بیاید حالا وزیر داخله وزیر اقمرا فرستاده اند .

رئیس - پس این مسئله صورت راجع بکسیون شد تا وزیر مالبه بیایند .

آقاسید حسین - دیوبان شصت و دو وزن که بنارت برده اند و در خصوص چهارصد و پنجاه نفر اسراء فوجان چه می فرمائید .

وزیر اقم - اطلاعی نداشتم ولی بعد که اطلاع پیدا شد وزیر داخله عزل آصف الدوله را از شاه استعفا نمودند و عزل شد و نزدیک است می آیند تحقیقات می شود .

آقاسید حسین - آخرین تحقیقاتی که باید بشود شده دیگر لازم بتحقق نیست فقط باید آصف الدوله را جرم نموده تمام و کمال اسراء و شصت و دو نفر زندان بهر قسم می داند بیاورید باید مساوی هم باشد گرفته بر گرداند بعد از آن باید مجازات شود تا عبرت دیگران بشود .

آقا سیدحسین تقی زاده - اشتباه شده در دو ماه قبل وعده داده اند البته می خواهیم تمام و کمال اسراء و آن بانی دیگر را بر گرداند حالا می گویند تحقیقات باید بشود عزل آصف الدوله هم کاری شد علاوه بر عزل باید اینها را بهر قسم است بر گرداند و بعد مجازات بشود .

آقاسید حسن تقی زاده - معاصر از معاون رسمی قبول نمیکنیم غیر از وزراء کسی بمجلس بیاید باید معلوم باشد و اگر شخصاً کسی بیاید نمی دانم مجلس قبول میکند یا خیر ؟

وزیر اقم - وزیر داخله قبل از وقت نوشته اند کاری دارم .

سعدالدوله - مقصود این است جناب عالی رسماً معاون هستی یا خیر ؟

آقاسید محمدتقی - حالا رفته از جناب وزیر داخله رسیده مخلصه اول اینکه بجهت لزوم کاری نتوانستم بمجلس معترم بیایم اگر حضور خود من در مجلس لازم است برای فریب از آن کار فراموش یافته شرفیاب می شوم .

آقا ملا حسن وارث - مگر مسیوق نیستند برای چه امری باید بمجلس تشریف بیاورند .

رئیس - چرا مسیوق هستند .

آقا ملا حسن وارث - از این قرار معلوم میشود که کاذب است بانهانتهت باید مسیوقشان نکرده اید .

آقا سید محمد تقی - درست میگویند حالا چون وزیر اقم را معاون می دانیم شوال میکنیم **وزیر اقم** - اگر ثابت شده بود جوابی قبول نمیشد تکرار فرموده اند بیاید .

آقاسید حسین - این لازم بتحقق نمانی نیست باید حکم شود بیول بهر ترتیب هست بر گرداند اگر تحقیق نشده تحقیق نماند .

حاجی سید مرتضی - بطور مکرر ثابت نشده .

سعدالدوله - آقاسید حسین درست میگوید .

آقاسید حسین - دیگر لازم بآمدن اینجا نیست حکم میفرماید خیانات این سه سال را ثابت بکنیم سه کروار پول غیر از اطفال برده است .

آقامیرزا محمود - جناب رئیس به مدر این باب اطلاعات صحیحاً تحصیل کرده ام اجازه میفرمائید که عرض بشود در این باب بمجلس است مطلب اول فروختن دخترها است از اهالی بجنود و فوجان اصل مطلب این است سال گذشته در صفعات خراسان مبلغ خوارگی شد مردم آن صفعات گرفتار قطعی و غلامانند عرضی در این باب بخاکهای شاه مرحوم عرض کردند شاه مرحوم دستخط فرمودند که میز پرورد رسیدگی و تعدیل بناید شاهزاده عین الدوله بواسطه پیشکش کاز حکومت کل گرفته بود اعتنائی باین دستخط نکرد باصف الدوله سخت نوشت که باید مالیات دیوان وصول بشود آصف الدوله هم یک مبلغ گزافی از بابت حق خودش اضافه بآن مالیات کرده و حواله بحاکم جزء نمود حکام جزء همتی بالغ گزافی از بابت حق خودشان بآن جمع افزوده سخت گیری نموده از رعیت مطالبه کردند و رعایا هم لابد ناچار بفروش دختر های خودشان تن در دادند بعضی از آن دخترها را هم اجزای خود آصف الدوله خریدند از قراریکه ششیم بعضی از آن دخترها را هم باران فرخته اند .

مطلب دوم - اینست که زهای شوهر دارو بیبه دارم ملک مارا عمداً باسیری دادند اصل واقع این است که سالار مقم بجنوردی که ساهای سالار است از بابت هشتصد و کسری سوارهای خودش جیره و مواجب و علق از دولت میگیرد فقط خدمت آنسوارها منحصر بمستغظی آن در بندگی است که محل عبور طایفه ترکمان است بفاک بجنورد دوسال قبل از این شجاع الدوله فوجانی که مرحوم شد آصف الدوله حکومت فوجان را از خانواده آنها سلب کرد یکی بلاخطه آنکه دختر شجاع الدوله زن برادر سالار بجنوردی بود یکی دیگر آنکه سالار مقم خواست بفرج اولیای دولت بدهد که غیر از ما طایفه کسی دیگر نمیتواند حکومت سرحد خراسان بکنند دیگر خواست بی کفایتی پس آصف الدوله را بفرج اولیای دولت برساند مقصوداً فرستاد ترکمانهای طایفه کولان را تعریض و ترفیق نمود از همان در بندی که عرض کردم وارد شده از خاک بجنورد عبور نموده داخل سرحد فوجان شده قریب شصت و دو نفر زن شوهر دار و دختر با سیری قریب شصت نفر مقتول نموده قریب پنجاه هزار تومان قمارت مجدداً از خاک بجنورد معاودت نموده بردند بعد از آنی که آن اسرا را برده طایفه ترکمان فروخته و نصف قیمت از آن پنجاه هزار تومان اموال قمارت شده را با نصف قیمت اسرا را که فروخته بالار مقم رد کرده (نصف ای و نصف له و اشعیر الرازقین) در این باب خبر بشاهزاده عین الدوله رسیده یقین کرد که ظلم توسط سالار مقم باین ملت شده مرو خان

ترکمان طلب بر شید نظام را با چند نفر سواد مامور کرد برود سالار مقم را مجبور بکنند بر این که اسرا را پس بگیرد ایشان هیچ اعتنائی باین حکم نکرده بعد از آن علی اکبر خان سرهنگ یاناب آبادی را با چند نفر سوار از کشیک خانه مبارک مامور شد بلازم اعتنائی باین امور نکردند تا آنکه آصف الدوله مظفر نظام را با فوج مخصوص مامور کردند او را از بخورد حرکت بهر آن دادند در صورتیکه پیش از آنکه بظهر آن بهر آن بیایند ده هزار تومان برات تجارتنی توسط رشید نظام بجهت عین الدوله فرستاد که از این مسئله منصرف شود عین الدوله با این قسوت قلب گفت که باید سالار مقم را بجهت این خیانتیکه بدوت و ملت کرده است سر او را ببرند ده هزار تومان را قبول نکرد بعد از آنیکه سالار مقم وارد طهران شد در وقت ورود اهل حضرت شهرباری طهران بواسطه انتسابیکه بجناب وزیر نظام داشته چند منزل اردوی کیوان شکوه را استقبال نمودند که شاید این مطلب را در پیشگاه هابونی اشتباه برده پوشی بنمایند الحمد لله در نظر انور اهل حضرت این مطالبها با شتابمغنی و مستور نمی ماند الحال بنده که بکنفر از وکلا ملت هستم عرض میکنم بنده با سایر موکلین خودم از جناب وزیر داخله اسرای ملت و مملکت خودم را تماماً میخواهم و کاری باین کارها ندارم باید از آن وجهیکه از بابت قیقت اسرا و غیره گرفته شده است یا از بابت وجه جیره و علق سوارهای بجنوردی یا از بابت وجه نقدی سالار مقم داده اسرای مملکت ما را که ناموس و همت این ملت محترم هستند پس گرفته بصاحبانشان برسد اگر جناب وزیر داخله بخواهند بدانند که این حکام جزء در آن صفعات چه اندازه ظلم و تعدی مینمایند حکومت بجنورد و فوجان را از طرف دولت باشخاص خارج از این دو خانواده بدهد تا اینکه مردم آن صفعات آزاد باشند بعد اطلاق بشود که هر کس بدسلوکی آنها را اطلاعی که دارد عرض اولیای دولت برساند آنوقت می بینید چه هنگامه بوده در آن صفعات چون اسرا را از خاک ایران خارج کرده اند بقوه جبریه نمی توان آنها را پس گرفت باید همان پولها بیاورید که حیف و میل کرده اند و اسرا را بفرند .

(برای مقالات و نطق آقا میرزا محمودهای مجلس محترم و نظاره گیان بگریه در آمدند)

سیدالحکما - اهل بیوت در استرداد حاضر هستند وقتی از دست رفتند دیگر دست ما نمی رسد .

حاجی محمد اسمعیل - ترتیب حکم بمجلس است یا وزیر داخله .

سعدالدوله - با وزیر داخله است باید از وزارت داخله بیاید وزیر داخله بخواهیم حکم از رای استرداد اسرا .

آقامیرزا ابوالحسن خان - استرداد اسرا را پس میخواهد مجلس استعدا از دولت میکند رداد اسرا را میخواهد .

(جمعی از وکلا بمجلس گفتند صحیح است)

آقامیرزا فضلعلی آقا - نماینده وزیر داخله قبول کردند همین ترتیب صحبت از بیان واضح اثبات لازم نیست .

سعدالدوله - آنوقتیکه اسرا را بردنحاکم که بود ؟

آقامیرزا محمود - سالار مقم بود پس آصف الدوله حکام بود ولی سالار مقم از سرحدات مخصوصاً ترکمان را عبور داده که اسرا را بردند .

آقامیرزا فضلعلی - اسرا را از خاک خودشان بردند ؟

آقامیرزا محمود - از خاک بجنورد .

آقامیرزا فضلعلی - التفات فرمائید مطلب معلوم شود .

آقامیرزا محمود - هر دو هم حده .

آقامیرزا فضلعلی - اسرا را از فوجان برده اند .

آقا میرزا محمود خوانساری - از سر حد .

آقامیرزا فضلعلی آقا - پس حاکم جزء کل بوده مسئول همان حاکم است .

آقا سید محمد مجتهد - سالار مقم میگوید آصف الدوله پول گرفته صدق و کذب را نمی دانم .

آقامیرزا محمود خوانساری - خلاف میگوید .

حاجی شیخ حسن علاقه بند - مجلس طرف است با وزیر داخله .

آقاسید حسن تقی زاده - آصف الدوله را باید بفرمایند آنجا استرداد بادولت است .

آقاسید حسین - مطلب دوتا است آنچه به فروش رفته باید آصف الدوله بدهد آنچه بشارت رفته دولت باید استرداد نماید .

آقامیرزا فضلعلی - آنچه فروش رفته آصف الدوله باید جانش در بیاید بدهد .

آقامیرزا ابوالحسن خان - مجلس اسراء بجنورد را میخواهد طرف او هیچکس نیست طرف بادولت است مجلس استعدا از دولت میکند بدمجازات بآنها بدهد .

رئیس - اجاباً معلوم شد مجلس داستعدا دارد از دولت یکی استرداد اسرا یکی مجازات از برای اشخاصیکه مرتکب شده اند ایندو مطلب را از وزیر اقم می خواهیم انجام بدهند .

آقاسید محمد مجتهد - استرداد را مجتهد کوزیر داخله تکرار کند از طرف دولت آصف الدوله هم همین چندروزه می آید کار برزگی است باید اقدام کرد و بگویند سالار مقم اینجاست .

آقا میرزا محمود خوانساری - ما نمی دانیم پول بدهند بفرند .

حاج محمد اسمعیل آقا - این رای خوبی نیست بول لازم نیست بقوه جبریه باید بگیرند .

آقا سید حسن تقی زاده - مجلس استعدا میکند حق نظارت که دارد وصول اینکار را حق دارد مدتها بخواهد گفتند بیست و نه بلکه بیست و هفتاد .

آقا میرزا ابوالحسن خان - مدت موقوف باشد تا ۲۰ روز درست میشود .

آقاسید عبدالله - تا بیست و دو روز دیگر میگویند اسرا اینجا نیستند طول میکشد .

آقامیرزا ابوالحسن خان - ما نمی گوئیم بعد از بیست روز اقدام بکنید ما استرداد اسرا را از دولت استعدا میکنیم از وزیر داخله و معاون ایشان که امروز آمده اند می خواهیم آن تکلیف معمول است از روی عسر می آیند می گیرند نهایت آنها است .

آقاسید عبدالله - همه روزها شما باید متواتراً استعدای خودتان را بکنید شاید بیست روز نشد ۲۰ ماه کشید .

آقا میرزا فضلعلی آقا - مقصود اینست وزیر داخله اقدام فوری نماید و دیگر وزیر داخله استرداد را نشان بدهد .

آقامیرزا ابوالحسن خان - استرداد اسرا اهمیت دارد و لازمتر است يك مسئله دیگر مسئله مالبه و مالیات است که در روز وزیر مالبه سه فقره اظهار فرمودند .

سیدالحکما - آخر معاون وزیر داخله و بیان السلطنه چه گفتند وجه نتیجه از حضور ایشان بخشید ؟

صدیق حضرت - گفتند اقدام میکنیم و عرض می نمایم .

سیدالحکما - باید خودشان بگویند شما چرا جواب بدهید .

آقاسید حسین - گفتیم باید مجلس بخواهد بهر شکل است بقوه جبریه گرفته استرداد نمایند .

دکتروالی الله خان - بقوه جبریه که فرمودید صحیح است لکن خوی وعادت ترکمان بتطاول و بیادول قرار گرفته و در این میان در حقیقت بکنوع بیع و شری شده عقیده بنده آنست اگر بهر نحوی که میسر است پولی فراهم آورده بترکمان داده البته استرداد اسرا ممکن خواهد بود اگر چنانچه عرضی که کردم رفتار شود یقین دارم اسرا حتی در بخارا و تسک هم باشند پیدا خواهند شد (معاون وزیر داخله رفت صحبت تمهیدل بمیان آمد)

آقاسید محمد تقی - اول باید دانست تمهیدل باید بشود .

حاجی محمد اسمعیل - باید تمهیدل بشود .

آقاسید محمد تقی - پس تمهیدل لازم است .

دکتروالی الله خان - بایستی يك میزبی صحیح شود حالا بطور مخفف میزبی عالمانه مختصر لازم است .

حاجی میرزا ابراهیم آقا - این میزبی تا کی تمام میشود ؟

رئیس - تا سه سال .

حاجی میرزا ابراهیم آقا - رعیت بیچاره استطاعت ندارند .

دکتروالی الله خان - در اینجا من شریک قول شاهستم ولی بقیه بنده برای قبل از مدت میزبی باید فکر علیحده نمود .

رئیس - همین يك مجلس تمام نمی شود همینقدر باید میزان شرعی را باید بدهند که عسر بگیرند .

آقاسید عبدالله - مناسب احکام شرع باشد چقدر بهتر است مملکت در این راه تمهیدل بکنند .

رئیس - نمی شود باید تعدیل داشته باشد **معین التجار** - میزبی و تعدیل علمی خارجه غیر از ایران است بجهت اینکه در خارجه سبب دروز باران می آید پس از روی علمی نمی توان از رعیت مالیات گرفت باشد که ایران هم باران آمد در خاک شمالی هم میزبی می شود این قدر اشکال ندارد حاکم دارد مستوفی دارد اشخاصی در خاک عثمانی معمول است از روی عسر می آیند می گیرند نهایت

سال اول نباید میزبانی علمی شود اما اساس صحیحی
گذاشته شود.

حسام الاسلام - بحالیات از خاک باید ببریم
تعمیر علمی باید بشود.

معین التجار - علم بهتر از جهل است ولی
بارندگی شد نیشود.

رئیس - تخفیف میدهند.

معین التجار - پس دلیل صحیحی نیست.

دکتر ولی الله خان - هموا میزبانی عالمانه
مفید است مقداری زیاد آب های نعت الارض بپدر
میرود اگر از روی قوانین علمی آنها را بیرون آورند
وزمین را آبیاری کنند برآب آبیاری زیاد تر
خواهد شد بهر حال باید از تمام مکنونات زمین
اطلاع پیدا نمود.

رئیس - مالیات صحیح حالا نیشود گرفت
چیزی که هست چند سال است ظلم شده فریادها
زده اند باید از روی عدالت رفتار نمود.

حسام الاسلام - اینجا یک مطلبی است که
باید عرض کنم سلطنت مشروطه یعنی سلطنت عادلانه
حکومت ظالمانه نمی شود تا تصفیه مایه شود نمی
شود تمام مردم را بگیرند پندرشان را در میاورند باید
حکام هم دستور العمل داشته باشند.

حاجی سید عبدالصالح شهنشاهی
بند میخوام عرض بکنم در خصوص مالیات هر گاه
عشر بگیرند موافق قانون شرع و از عین محصول
بگیرند همچنانکه در بعضی دول معمول است و قلان

الشریعه و بهمان الدوله هم معاف و مسلم نباشد بودجه
مالیات از دوچندان هم میگذرد و مع ذلک از مآخوژی
ضمناً و فقرای زارعین و مالکین هم تخفیف خواهد
شد و تخفیفات دروقی هم که خرج بزرگی است از
مخارج دولت باینه و پیران از میان میرود و هر گاه جمع
سابق را هم بگیرند باز مالیات دوچندان و سه چندان
حاصل خواهد شد من دریانکه چه بگیرند عرض نمی
کنم ولی در باب تعدیل عرض میکنم چه فقر آدم
صحیح با معضای مجلس از وزیر مایه مأمور شده میرود
بمحل مقصود در آنجا با اطلاع و تصحیح انجمن محل
و عموم رعیت چهار نفر یا زیاده از اشخاص امین اهل
شهر با میبندند که بصورت صحیح بی فرضانه تعدیل
و تقسیم در مالیات نمایند و عشر یا فقر آن را بصحبتاً
تعیین کنند و در ضمن بهر وسیله که صلاح بدانند هم
رها را از تکلیف خودشان از ادای عشر بیجمع سابق
و عدم تحمل ظلم و زیاده باخبر سازند تعدیل علمی
لازم و کثیر الفایده است ولی بمداز فراغت از واجبات
یا فرصت وقت.

رئیس - تمام قصداً بمنزل مساوات است ما
راه رسیدن مقصود را میخواهیم کدام یک را به
بینیم صحیح است از همان قرار عمل نمایم یعنی
ضعیف را بساندازه استطاعت و قوی را باندازه
استطاعت بیزان شرع عشر بدهند برای آئینه کسی
نمیدانند بسا محتمل است پیش از مبلنی که منظور
است بیاید.

صدیق حضرت - یکی از رشته های حل
دولت عمل تذکره است که در اجم بوزارت خارجه
است و در مسئله سرحد عثمانی و کربلا که این ها
را باید از وزیر خارجه سؤال نمود باید بخواهیم و
سؤال بشود.

آقای سید محمد تقی - عریضه مقیمین

طرا بوزون را گرات نمود که توسط حاجی محمد
اسمعیل یک هزار دویست و پنجاه تومان برای بانک
ملی فرستاده اند.

آقای سید محمد تقی - تلگرافی از درشت
سپهبدار بعنوان صدارت مغایره نموده در خصوص
اغتشاش و انقلاب اهالی رشت که مردم از دحام و
جمعیت نموده این چند نفر ماندین و مخالفین که
حاجی اکبر و حاجی زین العابدین و شریفته دار باشد
از شهر باید بیرون بروند.

آقای ملاحسن و آرت - این از سوء سلوک
خود سپهبدار نیشود.

بحر العلوم - جهت این اغتشاش این شده که
سپهبدار پس از ورود بر حسب امر و کلام مجلس
تحقیق در خصوص انتخاب حاجی داود و آقا محمد
نمود انتخاب حاجی داود را صحیح فهمید اما از
نام او را صحت گذاشت و این مصلحت موجب تکدر
بعضی از اهل انجمن شده حاجی اکبر برادر حاجی
قوام التجار رشتی است و خاتم هم تاجر رشتی
است این دو نفر با جمعی از تجار دیگر خولهان
حاجی داود بودند و جناب شریفته دار چونکه خصوصیت
با سپهبدار دارد و سپهبدار انتخاب حاجی داود را
صحت گذاشته لهذا با این سه نفر اسباب عداوت
فراهم آوردند و قرضی منتشر کردند هر گاه انجمن
تربیب صحیحی شود از تمام طبقات آقایان و
غیره حاضر شوند این مناصب خواهد از بین رفت
که این که رئیس و عده فرمودند چیزی مرقوم
بفرمایند که انجمنهای ولایتی از روی تربیب صحیحی
شود.

مذاکرات دارال شورای ملی
روز پنجشنبه ۱۵ شهر محرم الحرام ۱۳۲۵
آقای میرزا طاهر - خلاصه مذاکرات روز
سه شنبه ۱۴ ارفاقت کردند.

و نوق الدوله - دیرو کیسیون مایه متعقد
شد وزیر مالیعه بودند در باب چهار کروار استقراض
دولت از بانک ملی فلا دو کروار آنرا لازم دارند و دو
کروار دیگر را بعد از غامه و صورت مصرف این دو
کروار از این قرار است یکقره سویت و پنجاه هزار
تومان بقشون داده شود که پنجاه هزار تومان بقزاقخانه
بدهند چهارده هزار تومان توپخانه و باقی با افراد
قشون و فزیره دیگر صد هزار تومان باجزایوزارت
خارجه داده شود و سیصد و پنجاه هزار تومان حواله
طومانیا پس از باب طلبی که از دولت دارد و صد هزار
تومان بارباب حقوق رکابی و صد هزار تومان از باب
مخارج درباری یعنی طلبی که بیوتات دارند و اینصورت
را وزیر مایه اظهار داشتند و در هر یک از این اجزا
کیسیون رای داده اند باینطور در باب قشون این
دویست و پنجاه هزار تومان با افراد قشون و صاحبان
جزه برسد نه صاحب منصبان بزرگ و امرآه تومان
و مصارف و قزاقخانه و غیره داده شود و از باب حقوق
اجزای وزارت خارجه صد هزار تومان بهر یک از
مأمورین خارجه که قوه ندارند داده شود و هر خصوص
طلب طومانیا پس هم که مطالبه می نماید باید داده شود
بشرط آنکه حوالجات دولتی را که باو داده اند به مجلس
ارائه بدهند و از باب حقوق رکابی صورت
اشخاصیکه میگیرند به مجلس بدهند و در باب بیوتات
رای داده نشد تا وقتی که صورت آن را به مجلس
بدهند و حال در مجلس هم مذاکره شود هر کسی
هر رایی دارد بگوید.

آقای میرزا محمود - پریروز قرار بود

وزیر مایه صورت جزه را بدهند تا درست واضح بشود.

و نوق الدوله - چرا دادماند.

صدیق حضرت - در باب صد هزار تومان
از باب حقوق گفته شد بفرسته های جزه بدهد باید
اعلان کنند که این پول بقزاقا برسد
آقای میرزا ابوالحسن خان - در مجلس قرار
نشد مذاکره شد امروز هر کس هر چه رای دارد
بدهد.

و نوق الدوله - این را پورت کیسیون
است حال هر کس رایی دارد بدهند.

میرزا محمود - جناب مشار الملک فرمودند
این صورت را تقصیرا داده اند.

مشار الملک - بنده عرض کردم که صورت
بعضی از آنها تقصیرا داده شده حالا هم عرض
می کنم.

و نوق الدوله - صورت بعضی از بیوتات را تقصیرا
داده اند که قریب بتحقیق است.

خیاط باشی - از بیات سال گذشته است
که میخوانند بدهند یا مال هذالسه.

و نوق الدوله - باز خوب است صورت خواننده
شود و یکی یکی رای گرفته شود در باب دویست
و پنجاه هزار تومان قشون که سابقا صد هزار تومان
آن داده شده و باقی را بموجب صورت جزه که
خواننده شد مجلس تصویب میکنند یا خیر.

آقا میرزا ابوالحسن خان - دادن
موجب قشون لازم است بجهت اینکه قشون شوکت
و قوت دولت است ولی باید چنانچه در کیسیون گفته شد
طوری بدهند که مجلس مطمئن شود که با حاد و افراد قشون
و صاحب منصبان جزه نرسد نه اینکه بمحاب منصبان
کل و امرآه تومان داده شود و اشکلت نیشود بگوید
نمیدم بجهت این که قشون عزیز ملت و اولاد پادشاه است.

و نوق الدوله - گفته شد که به آحاد و
افراد که استحقاق دارند داده شود.

دکتر ولی الله خان - اگر مجلس بخواهد
یک تربیبی بدهد و منظم بکنند که بواسطه آن تربیب
یک پول حیف و مهمل نشود غیر ممکن است ولی
حتی المقدور مجلس از جانب خودش یک نظری که
اطمینان دارد معین نماید که باستحضار او این پول
داده شود باشخاصیکه ادعی آنها در دفتر ثبت
است و بیش از این نمی تواند مراقبت نماید چرا که
فوج در سایر جاها هزار نفر زیاده است ولی اینجا
هشصد نفری و دویست نفری هم هست پس طوری نباشد
که شخص خارجی را لباس سر بازی پوشانده پول بگیرند
و بیش از این ممکن نیست مراقبت شود بلکه مقداری
هم باید مسامحه نمود.

شیخ ابراهیم - سوارهای خسته پنج ماه
است در اینجا هستند و ابدا چیزی بانها داده نشده
لطف و اسباب فروخته گذارن کرده اند.

حاجی شیخ حسن - ممکن است اعلان بشود
هر کدام حقوقشان نرسیده اطلاع بدهند.

آقا میرزا محمود خوالساری - وز
لشکر اطمینان بدهند خودشان اقدام نمایند.

دکتر ولی الله خان - فکر کنید پول با
داده شود.

آقای میرزا ابوالحسن خان - ما حاضر هستیم
آنها ما را مطمئن نمایند که آن پول با حاد افراد
قشون رسید چه طور اطمینان بمانند.